

Meskhidze, Maia – Uzunkaya, İlkiz Şenel, “Gürcü Dilinde Edat Kullanımı: Kurallar ve İstisnalar”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11/24, ss.267-276.
DOI: 10.31765/karen.1670373

Bu makale etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektirmemektedir.

This article doesn't require ethical committee permission and/or legal/special permission.

* Araştırma Makalesi / *Research Article*

** Dr. Öğr. Üyesi,
Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Gürcü Dili ve Edebiyatı
Bölümü, Kars/TÜRKİYE
 maimeskhidze@gmail.com

ORCID : 0000-0002-9235-6623

*** Dr. Öğr. Üyesi,
Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve
Edebiyat Fakültesi, Gürcü Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Ardahan /TÜRKİYE
 ilkizsenel@ardahan.edu.tr

ORCID : 0000-0001-6831-9390

Anahtar Kelimeler: İberya-Kafkas Dili,
Gürcü Dili, Gürcü Masallar, Edat, Edat
Grupları

Keywords: Iberian-Caucasian Language,
Georgian Language, Georgian Tales, Prepo-
sition, Preposition Groups

Geliş Tarihi / Received Date: 05.04.2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 08.12.2025

GÜRCÜ DİLİNDE EDAT KULLANIMI: KURALLAR VE İSTİSNALAR*

Maia MESKHIDZE** - İlkiz Şenel UZUNKAYA***

Öz: İberya-Kafkas dil grubunda yer alan Gürcü dili, özgün gramer yapısıyla dikkat çeker. Gürcü dilinde var olan sözcük türlerinin de gramer açısından ayrı bir yeri ve kullanım zenginliği vardır. Gürcü dilinde sözcük türlerinden olan edat, farklı anlam ve yapılarla ifade edilmiştir. İsim ve zamirlerle birlikte kullanılan edatlar Gürcücede, yer, yön, zaman, sebep gibi kavramları ifade eder. Gürcücede hâl ekleriyle bağlantılı olarak kullanılan edatlar, cümlenin genel akışını ve yapısını etkileyen unsurlardır. Dilde var olan bu özgünlük Gürcü dili meraklılarına araştırma imkânı sağlar. Bu çalışma Gürcü dilinde “edat” kavramını ve bu kavramın dilbilgisel işlevlerini incelemektedir. Çalışmada Gürcü dilinde var olan “ვით/ vit, შორის/ şoris, გან/ gan, გამო/ gamo, მიერ/ mier, გარდა/ garda, გულისთვის/ gulistvis, შესახებ/ şesaheb, მიხედვით/ mihedvit, მიმართ/ mimart, კენ/ ken, ზე/ ze, ში/ ši, ებრ/ ebr, დან/ dan, თან/ tan, თვის/ tvis, უკან/ ukan, წინ/ ts'in, გარეთ/ garet, ქვეშ/ kveş, წინათ/ ts'inat, შემდეგ/ şemdeg, ახლოს/ ahlos, აქეთ/ aket, გაღმა/ gağma” edat türleri açıklanmıştır. Bu edatlarla ilgili açıklamalar (რაზიკაშვილი/ Raziķaşvili, 2013) ქართული ხალხური ზღაპრები (kartuli halkhuri zğaprebi/ Gürcü Halk Masalları) kitabından alınan örnek cümlelerle konunun anlaşılması zenginleştirilerek ifade edilmiştir.

THE USE OF PREPOSITIONS IN THE GEORGIAN LANGUAGE: RULES AND EXCEPTIONS

Abstract: Georgian language, which is in the Iberian-Caucasian language group, draws attention with its unique grammatical structure. The types of words that exist in the Georgian language also have a special place and richness of use in terms of grammar. The preposition, which is one of the types of words in the Georgian language, is expressed with different meanings and structures. Prepositions used with nouns and pronouns express concepts such as place, direction, time, cause in Georgian. In Georgian, prepositions used in connection with case affixes are elements that affect the overall flow and structure of the sentence. This originality in the language provides research opportunities for Georgian language enthusiasts. This study examines the concept of “preposition” and its grammatical functions in Georgian. In the study, the Georgian language has “ვით/ vit, შორის/ şoris, გან/ gan, გამო/ gamo, მიერ/ mier, გარდა/ garda, გულისთვის/ gulistvis, შესახებ/ şesaheb, მიხედვით/ mihedvit, მიმართ/ mimart, კენ/ ken, ზე/ ze, ში/ ši, ებრ/ ebr, დან/ dan, თან/ tan, თვის/ tvis, უკან/ ukan, წინ/ ts'in, გარეთ/ garet, ქვეშ/

kveṣ, წინათ/ ts'inat, შემდეგ/ ṣemdeg, ახლოს/ aḥlos, აკეთ/ aket, გაღმა/ gaḡma" preposition types are explained. In line with the explanations about these prepositions (რაზიკაშვილი/

Razikaşvili, 2013), the understanding of the subject was enriched with sample sentences taken from the book ქართული ხალხური ზღაპრები (kartuli ḥalḥuri zḡaprebi/ Georgian Tales).

Giriş

Gürcü dilinde yazılmış olan ilk gramerin yazarı olan Zurab Shanshovani "Gürcü Dili Kısa Gramer"¹ kitabının yazarıdır. Gürcü dilinde ayrıntılı olarak yazılmış ilk gramer kitabın yazarı olan I. Anton pek çok orijinal eserin de sahibi olmasının yanı sıra Gürcü dilinin gelişimi için de önemli bir dilbilimcidir.² Edat, Gürcü dilinde sözcük türleri arasında ilk olarak gösterilmemekteydi. Anton'un gramerinde edat kavramı ayrı bir şekilde kullanılmış ve analiz edilmiştir. E. Babunashvili'ye göre Anton tarafından kullanılan edat, Avrupa gramer tasnifine göre ismin önüne yerleştirerek kullanılmıştır. Anton, edatı sözcük türlerinden olup hal çekiminde ismi dönüştürümlü olarak yönetme yeteneğine sahiptir şeklinde ifade etmiştir.³

Gürcü dilinde edat, kelimenin sonuna ve başına gelmektedir. Kelimenin başına eklenen edatlara წინდებული/ ts'indebuli (başa gelen) sonuna eklenen edatlara ise უკუდებული/ uḱudebuli (sona gelen) denir. Her ikisinin de genel adına edat (თანდებული/ tandebuli) denir. Kelimenin başına eklenen edatlara örnek olarak; Rusça, Almanca, İngilizce, Yunanca ve eski Gürcücenin istisnai durumları buna örnektir. Eski ve çağdaş Gürcü dilinin yanı sıra bazı Kafkas dilleri de genellikle უკუდებული/ uḱudebuli (sona gelen) edatlar kullanılmaktadır. Öne eklenen edatlar; მი/ mi, მო/ mo, ზე/ ze, და/ da, შუა/ ṣua- dır.⁴

Gürcü dilbilimcileri tarafından edat konusu hakkında çok sayıda araştırmalar yapılmıştır.⁵

Gürcü Dilinde Edat Türleri

Herhangi bir hal çekimi formuna eklenerek ya da konunun durumu ve yönüne anlam katarak yardımcı olan kelime ve ses gruplarına edat denir. Edatların sınıflandırılması aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

Durum ifade eden edatlar (მდებარეობის): ში/ ṣi, ზე/ ze, შუა/ ṣua, შორის/ ṣoris, თან/ tan

Yön ifade eden edatlar (მიმართულების): (ით-გან), იდან (დან)/ dan, კენ/ ḱen, მდე (მდის)/ mde (mdis)

Berberlik ifade eden (თანაობის): ურთ/ urt (ამხანაგიურთ დაბრუნდა),

Benzerlik ifade eden (მსგავსების): ვით/ vit, ებრ/ ebr

Eylem oluşturan (მოქმედების ჩამდენობის): მიერ/ mier, გარდა/ garda⁶

Gürcü dilinde ismin 7 hal çekimi bulunmaktadır. Gürcü dilinde bulunan hal çekim isimleri ve ekleri Türkçe anlamları da ifade edilerek aşağıda verilmiştir:

ბრუნვა/brunva	Hal Çekimi	ნიშანი/nişani	Hal Çekim Ekleri
სახელობითი/ saḥelobiti	(yalın hali)	-ო	i
მოთხრობითი/ mothrobiti	(anlatma)	-მა/ ṣ	-ma/ m
მიცემითი/ mitsemiti	(yönelme)	-ს	-s
ნათესაობითი/ natesaobiti	(ilgi)	-ის	-is

¹ Shanshovani, 1881.

² Peikrişvili, 1992: 99.

³ Peikrişvili, 2010: 245-246.

⁴ Şanidze, 1953:617-618.

⁵ Peikrişvili, 2010.

⁶ Gaçeçiladze, 1992: 93.

მოქმედებითი/ mokmedebiti	(ile)	-ით	-it
ვითარებითი/ vitarebiti	(olarak)	-ად/ დ	-ad/ d
წოდებითი/ ts'odebiti	(hitap/ seslenme)	-ო/ ვ	-o/ v

Edatlarda bu hal çekimlerinden bazılarında eklenerek kullanılmaktadırlar. Edatlar ismin მოთხრობითი (mothrobiti/ anlatma) ve წოდებითი (ts'odebiti/ hitap-seslenme) hal çekimlerine eklenmezler.

სახელობითში: -ვით/-vit

მიცემითში :-ვით/ -vit, -თან/ -tan, -ზე/-ze, -ში/-şi, -შორის/-şoris, -შუა/-şua

ნათესაობითში:-მიერ/-mier, -გამო/-gamo, -გარდა/-garda, -მიმართ/-mimart, -თვის/ -tvis, -კენ/-ken, -ებრ/-ebr, -შესახებ/ -şesaheb.

მოქმედებითში: -ურთ/-urt, -გან/-gan (-იდან/-idan //დან/dan)

ვითარებითში: მდე/mde // მდის/ mdis kullanılan edatlar hal çekimlerine göre ifade edilmiştir.⁷

Edatlar kullanım fonksiyonlarına göre zarf olarak da karşımıza çıkmaktadır. წინ/ ts'in, ირგვლივ/ irgvliv, უკან/ ukan.⁸

Gürcü dilinde edatlar kuruluşlarına göre basit ve birleşik şekilde 2'ye ayrılırlar.

Basit edatlar; -თვის/ tvis, -გან/-gan, -კენ/- ken, -ში/-şi, -ზე/-ze şeklindedir. Onlardan bazıları ise sadeleştirilmenin temelinde -ში(<ში-ნა), -ზე (<ზე-და) şeklinde sunulmaktadır. Birleşik edatların kurulumu birkaç kısma yayılır. Birleşik olan edatlar ise, გამო/gamo (<გან-მო), მიერ/mier (მი-ივ-ერ), მდე/mde (<მ-დე<მი-დედ), მიმართ/mimart (მი-მართ) şeklindedir.⁹

Bazı edatlar -ურთ/-urt, -კენ/ ken, -მიერ/-mier bir temel anlama sahipken bazılarının birkaç anlamı vardır. Bir edat çeşitli anlamları ifade ederken, bir yönden o kelimenin sözlük anlamına eklenen edatlar („მარტში წავიდა *Mart'ta gitti „ ve საქართველოში წავიდა Gürcistan'a gitti) diğer yönden ise edatla birlikte kullanılan o kelimeyi kendisine bağlayan isme (ავადმყოფობისგან გარდაიცვალა; hastalıktan öldü) ve (ავადმყოფობისგან განთავისუფლდა; hastalıktan kurtuldu) şeklinde ifade edilmektedir.¹⁰

-ვით/-vit edatı ismin მიცემითი hal çekimine eklenerek, ünlü ile biten kelime de (დედა-ს-ავით/ deda-s-a-vit; anne gibi) şeklinde kelimeye eklenirken ünsüzle biten kelimeye de (შვილ-ს-ავით/ şvil-s-a-vit; evlat gibi) yapısıyla eklenir. -ვით/-vit edatı ismin yalın hal ekinde ise sadece ünsüzle biten kelimelere şu şekilde eklenerek (შვილი-ვით/ şvili-vit) yapılıdır.

ჩვენი ქვეყნის უძლეველი მბრძანებელი, დიდი ირანის ლომი, მართლაც, ნიადაგ ლომი-ვით მბრძღვინავი და გაავებულია (s.47) / Çveni kveqnis udzleveli mbrdzanebeli, didi iranisi lomi, martlats, niadag lomi-vit mbrdşvinavi da gaavebulia.

Ülkemizin yenilmez efendisi, Büyük İran aslanı, gerçekten de aslan gibi kükreyici ve öfkeli.

არ გასული დიდი ხანი, გამოხტა ბაყაყი, გაიძრო მწვანე ტყავი და ისეთი ლამაზი ქალი გამოჩნდა, რომ ბნელი ოთახი მზეს-ავით გაანათა (s.64)/ ar gasuli didi hani, gamohta baqaqi, gaidzro mts'vane tqavi da iseti lamazi kali gamoçnda, rom bneli otahi mza-sa-vit gaanata.

⁷ Gaçeçiladze, 1992.

⁸ Peikrişvili, 2010: 245.

⁹ Kvaçadze: 1993: 287.

¹⁰ Kvaçadze, 1993: 287.

Çok geçmeden, bir kurbağa atladı, yeşil derisini çıkardı ve öyle güzel bir kadın ortaya çıktı ki karanlık odayı güneş gibi aydınlattı...

შორის/şoris (arasında) ve შუა/şua (orta-ara) edatı iki isimle kullanılırken (მთასა და მთას შორის/ mtasa da mtas şoris; dağ ve dağ arasında , სახლსა და სახლს შუა/ sahlısa da sahlı şua; ev ve ev arasında) ya da çoğul olan isimlerle kullanılırken (მეგობრებს შორის/ megobrebs şoris; arkadaşlar arasında, მთებს შუა/ mtebs şua; dağların ortasında) böyle kullanımlarının yanı sıra birden fazla miktarı belirleyen kelimeyle sıfat (ორ მთას შორის/ or mtas şoris; iki dağ arasında, რამდენიმე ამხანაგს შორის/ ramdenime amhanags şoris; birkaç arkadaş arasında, ორ ზღვას შუა/ or zğvas şua; iki denizin ortasında) şeklinde ifade edilmektedir.

დიახ, დავიჭირე, მაგრამ აქამდე აღარ მოვიყვანე, შემეცოდა და შუა გაზაზევე გავუშვიო,- ხუმრობის კილოთი მიუგო პატარა ძმამ. (s.104)/ diaḥ, daviçire, magram akamde aḡar mo-viqvane, şemetsoda da şua gzazeve gavuşio,- ḥumrobis kiliti miugo paṭara dzmam.

Evet, yakaladım, ama buraya kadar getirmedim, yarı yoldan bıraktım diye, - küçük kardeş şaka bir ifadeyle ile yanıtladı.

უფროსი მარჯვნივ წავიდა, შუათანა- შუა გზით, უმცროსი კი - მარცხენივ (s.104)/ uprosi marcvniv ts'avida, şuatana- şua gzit, umtsrosi ki- martshvni.

Büyük olan sağa, ortanca olan yolun ortasından ve küçük olan ise sola gitti.

-გან/-gan (-dan/den), -თვის/ -tvis (-için), -კენ/ ħen (-a/e doğru), -ებრ/ -ebr (böylelikle), -თანა-ვე/ -tana-ve (-nunla birlikte), გამო/ gamo (yüzünden), მიერ/ mier (tarafından), გარდა/ garda (hariç), გულისთვის/ gulistvis (birisi için), შესახებ/ şesaḥeb (hakkında), მიხედვით/ miḥedvit (a/e göre), მიუხედავად/ miuḥedavad (rağmen/karşın), ნაცვლად/ natsvıad (yerine/yerinde), მაგიერი/ magieri (onun yerine/bunun yerine), მიმართ/ mimart (a/e doğru) bu edatlardan ilk beşi ismin ნათესაობითი/ natesaobiti hal ekini alarak kullanılmaktadır. Kalan edatlar ise kendi haliyle ifade edilir. Bu edatları da şu şekilde inleyebiliriz.

გამო/ gamo (yüzünden): Genellikle ismin ნათესაობითი/ natesaobiti hal ekini alarak kullanılan bu edat bir şeyin sebebini (სიცვის გამო/ sitsivis gamo; soğuk yüzünden) açıklamaktadır. Bu edat yerine bazen ამის მიზეზით/ amis mizezit ve ამის მეოხებით/ amis meoḥebit (bu sebeple) ifadeleri kullanılır.

მიერ /mier (tarafından): Davranışın kim tarafından yapıldığını ifade etmektedir. ბავშვის მიერ იქნა გატეხილი/ bavşvis mier ikna gaṭehili (çocuk tarafından kırıldı), ბავშვის მიერ გატეხილი/ bavşvis mier gaṭehili (çocuk tarafından kırılmış olan) şeklindedir.

გარდა/ garda (hariç): Bu edat bir şeyi; elemek/ çıkartmak/ yok saymak için kullanılmaktadır. (ერთი ამხანაგის გარდა ყველაა აქაა/ erti amhanagis garda qvela akaa; bir arkadaşın dışında herkes buradadır.)

გულისთვის/ gulistvis ((birisi) için, (bir şey) için): Bu edat ismin ნათესაობითი/ natesaobiti hal ekini almasıyla birlikte -თვის/ -tvis edatının da eklenmesiyle kullanılmaktadır. “ვანომ ამხანაგის გულისთვის (=ამხანაგისათვის) თავი გადადო“/ vanom amhanagis gulistvis (= amhanagisatvis) tavi gadado. (Vano arkadaşı için kendinden vazgeçti). İki kullanımda aynı şeyi ifade etmektedir.

ორმოდან ამომიყვანე, სიკვდილს გადამარჩინა, ჩემი გულისთვის ცხვარი დაკალი, განა ეს დასაფასებელი არ არის?! (s.30) / ormodan amomiqvane sikvdils gadamarçina, çemi gulistvis tshvari dakali, gana es dasapasebeli ar aris?!

Beni çukurdan çıkarın, benim için koyun kurban kestin, bunun değeri bilinmez mi?!

შესახებ/ şesaheb (hakkında): Bu edat gelecek zamanlı sıfat-fiilden oluşmakta ve şu şekilde ayrılmaktadır. შე-სა-ხ-ებ. Fiilin çekimlenmemiş hali ise შეხება/ şeheba (dokunmak), შეეხო/ sheho (dokundu) şeklindedir.

მიხედვით/ mihedvit (a/e göre): მიხედვა/ mihedva (bakmak) mastarının ismin მოქმედებით/ mokmedebiti hal çekimin şeklidir. მიუხედავად/ miuhedavad edatı ise უკუთქმითი მიმღობა (მიუხედავი)/ uktkmiti mimğeoba (miuhedavi) zıt sıfat-fiili ismin ვითარებითი/ vitarebiti hal ekini almış şeklidir.

Anlamları aynı olan ნაცვლად/ natsvlad (<ნაცვლა-ად) (yerine/yerinde), მაგიერი/ magieri (<მაგ-ივ-ერ) (onun yerine/ bunun yerine) edatlardır. მაგიერი (<მაგ-ივ-ერ) (onun yerine/bunun yerine) edatı ismin ვითარებითი/ vitarebiti hal ekini alarak მაგივრ-ად/ magivr-ad şeklinde kullanılır.

-გაგიშვებ, ჩემო ვეზირო, ოღონდ შენს ნაცვლად შენი შვილი გამომიგზავნე! - მიუგო ხელმწიფემ (s.133) / -gagişveb, čemo veziro, oğond şens natsvlad šeni şvili gamomigzavne!- miugo helmts'ipem.

Gitmene izin vereceğim, vezirim, ama senin yerine bana çocuğunu gönder! kral yanıtladı.

ოღონდ ყველაფერი მითხარი და ორის მაგივრად ექვს ოქროს მოგცემო (s. 32) / oğond qvelaperi mithari da oris magivrad ekvs okros mogtsemo.

Lütfen bana her şeyi söyle ve sana iki yerine altı altın vereceğim.

მიმართ/ mimart (a/e doğru): შენ მიმართ/ šen mimart (sana doğru), მის მიმართ/ mis mimart (ona doğru), მეგობრების მიმართ/ megobrebis mimart (arkadaşa doğru). İkinci ve üçüncü şahıslar için kullanılırken birinci şahıs için ise მომართ/ momart kullanılıyordu. Günümüzde onun yerine artık მიმართ/ mimart kullanılmaktadır. ჩემ მიმართ/ čem mimart (bana karşı, benim hakkımda). Hukuk terminolojide “hakkında” olarak da karşımıza çıkmaktadır.

მოქალაქის მიმართ სისხლის სამართლის საქმე აღიძრა/ mokalakis mimart sishlis samartlis sakme ağıdzra (Vatandaşa karşı/ hakkında dava açılmıştır.)

İsmin მოქმედებით/ mokmedebiti halinde kullanılan edatlar ise -გან/ -gan (-dan/den), -ურთ/ -urt (-ile) edatlarıdır. İsmin ვითარებით/ vitarebiti halinde kullanılan მდე (მდის)/ mde (mdis) (a/e kadar) edat ise zamanla ya da alanla tamamlanmış varış noktasını ifade etmektedir.¹¹

ამ სიკეთეს სიკვდილა-მდე არ დაგივიწყებ, მხოლოდ ერთსა გთხოვ, ვინაობას ნუ მკითხავ! (s.30)/ am siketes sikvdila-mde ar dagivits'qeb, mholos ertsa gthov, vinaobas nu mkithav!

Ölene kadar bu iyiliğini unutmam, sadece bir ricam kimliğimi sorma!

ვეზირებმა, შაჰის სახეზე ღიმილი რომ შენიშნეს, თვითონაც გულიანად ახარხარდნენ და გაწბილებული მოლა სასახლის კარა-მდე მიაცილეს (s.49)/ vezirebma, šahis saheze ğimili şenişnes, tvitonats gulianad aharhardnen da gats'bilebuli mola sasahlis kara-mde miatsiles.

Vezirler Şah'ın yüzünde bir gülümseme fark ettiğinde, kendileri içten güldüler ve umudu yitirmiş Mola'yı saray kapısına kadar yolcu ettiler.

-კენ/ -ken edatı kelimeye -a/-e doğru anlamı katmaktadır.

ხვნას თავი გაანება და მაშინვე სახლის-კენ გაეშურა. (s.6)/ hvnas tavi gaaneba da maşinve sahlis-ken gaşura.

Sürmeyi bırakıp hemen eve doğru koştu.

¹¹ Kvačadze: 1993: 288.

წამოვიდა დაღონებული გლეხი სახლისკენ (s.7)/ ts'amovida dağonebuli gleḥi saḥlis-ḵen.

Hüzünlenmiş köylü eve doğru gitti.

-ზე/-ze edatı kelimeye yönelme anlamı katmasının yanı sıra bir şeyin üstünde/üzerinde anlamı da katmaktadır. Bu edat kişi zamirleri ile kullanıldığında hakkında anlamını da ifade etmektedir.

აბა, შეხედე , განა ხაზინა-ზე უკეთესი არ არის ? (s.6)/ aba, şehede, gana hazine-ze uketesi ar aris?.

Hadi bak, acaba hazineden daha iyi değil mi?

ვახშამ-ზე ქალმა ქმარს ღვინოში ბანგი გაურია (s.10)/ vahşam-ze kalma kmars ḡvinoṣi bangi gauria.

Akşam yemeğinde, kadın kocasının şarabına bir uyuşturucu ilacı karıştırdı.

-ში/-şi edatı kelimeye yönelme anlamı katmasının yanı sıra bir şeyin içinde/ içerisinde bulunma anlamı da katmaktadır.

წავიდა მწყემსი, იშოვა ბადე, შევიდა სასახლის ეზო-ში და რამდენჯერმე გადაისროლა (s.9)/ ts'avida mts'qemsi, iṣova bade, şevida sasahlis ezo-şi da ramdercerme gadaisrola.

Çoban gitti, bir ağ buldu,, sarayın avlusuna girip birkaç kez attı.

იარეს, იარეს და მივიდნენ ერთ ტყე-ში (s.12)/ iares, iares da mividnen ert ṭqe-şi

Yürüye, yürüye bir ormana vardılar.

-ებრ/-ebr (böylelikle), ერთ დღეს მოლა ჩვეულებისამ-ებრ შევიდა თავლაში და სახედრის წმენდა დაიწყო (s.43)/ ert dḡes mola çveulebisam-ebr şevida tavlaşi da saḥedris ts'menda dait's'qo.

Bir gün Mola, her zamanki gibi ahıra girdi ve eyeri temizlemeye başladı.

-დან/-dan edatı kelimeye “-dan/den” anlamı katmaktadır.

სასახლი-დან გამოსული სიმწრით ტუჩებს იკვნეტდა და თვალები-დან ცრემლები ჩამოსდიოდა. (s.9) / sasahli-dan gamosuli simts'rit ṭuçebs ikvneṭda da tvalebi-dan tsremlebi çamosdioda.

Saraydan çıkmış kızgınlıktan dudaklarını ısıırıyordu ve gözlerinden yaşlar akıyordu.

ხელმწიფის შვილი გამოძვრა საწოლი-დან, ახლა მეორე ლოყაზე აკოცა და ისევ დაიმალა (s.24)/ ḥelmts'ipis ṣvili gamodzvra saṣoli-dan aḥla meore loqaze akotsa da isev daimala.

Kralın oğlu yataktan kalktı, şimdi onu diğer yanağından öptü ve tekrar saklandı

-თან/-tan edatı kelimeye “-ile” anlamı katar.

შენ-თან ცხოვრება აღარ შემოდია!.. (s.9) / şen-tan tşhovreba aḡar şemidzlia!...

Artık seninle yaşayamam!

მივიდა ხელმწიფის შვილი კუბოს-თან, ჩაიხედა შიგ და თავის საცოლე დაინახა (s. 17) / mivida ḥelmts'ipes ṣvili ḵubos-tan çaiḥeda şig da tavis satsole dainaḥa.

Kralın oğlu tabutun yanına geldi, içine baktı ve nişanlısını gördü

-თვის/-tvis edatı eklendiği kelimeye “-için” anlamı katmaktadır.

ხელმწიფის შვილის გამზრდელს ჩემი თვალები აქვს და თუ შეგხვდა, ის იყიდის ამ ია-ვარდს თავის ქალის-თვის (s.16)/ ḥelmts'ipes ṣvilis gamzrdels çemi tvalebi akvs da tu şegḥvda, is iqidis am ia-vards tavis kalis-tvis.

Hükümdarın oğlunu büyütenin benim gözlerim var eğer karşılaşırsan menekşe gülü kendi kadını için alır.

შენ კი დევების-თვის ოილან-გულან-აღაჯიც წაგირთმევია და მზეთუნახავი ქალიც მოგიტაცებია (s. 25) / *šen ki devebis-tvis oilan-gulan-ağacits ts'agirtmevia da mzetunaḥavi kalits mogiṭatsebiam.*

Sen ise devler için Oilan-Gulan-Ağaci'yi aldın ve güzellikte eşi benzeri olmayan kadını da kaçırmışsın.

-გან/-gan edatı kelimeye “-den/dan” anlamı katar.

იყიდა ბერიკაცმა მეორე თვალიც ხელმწიფის შვილის გამზრდელის-გან, მოიტანა შინ, გაუკეთა კუბოში ჩაწოლილ ქალს და ტირილით წაიღო იქ, სადაც იპოვა. (s.17)/ *iqida berikatsma meore tvalits helmts'ipis şvilis gamzrdelis-gan, moiṭana şin, gauḳeta ḳuboşi çats'olil kals da ṭirilit ts'aiḡo ik, sadats ipova.*

Yaslı adam, hükümdarın oğlunu büyütenin ikinci bir göz satın aldı, eve getirdi, tabuttaki kadına taktı ve ağladı ve onu bulduğu yere götürdü.

მოლას სიცივის-გან თავი გაეყინა, სახე გაულურჯდა. (s. 44) / *molassitsivis-gan tavi gaeqina, saḥe gaulurcda.*

Molanın soğuktan başı dondu, yüzü morardı.

Bazı edatlar ve fiil ön ekleri aynı şekilde karşımıza çıkar. Ancak isimle kullanılanlar edatken fiille kullananlar ise fiil ön eki dediğimiz ზმნისწინი/ zmnists'ini'dir. გან/gan -dan geliştirilmiştir, ამხანაგისაგან/ amḥanagisagan; arkadaşıdan), გარდა/ garda (გარდაიცვალა/ gardaitsvala; öldü, ერთი ამხანაგის გარდა/ erti amḥanagis garda; bir arkadaşın dışında/ haricinde) aynı ekler olmasının yanı sıra hem cümleye kattıkları anlam hem de gramer açısından farklılık göstermektedir.¹²

Zarf olarak karşımıza çıkan edatlar şunlardır: წინ/ ts'in (önde), უკან/ uḳan (arkada), ქვევით/ kvevit (aşağı/ aşağıya), გარეთ/ garet (dışı/ dışarda), ქვეშ/ kveṣ (altında), წინათ/ ts'inat (eskiden/ önceleri), შემდეგ/ ṣemdeg (sonra/ sonradan), ახლოს/ aḥlos (yakın/ yakında), აქეთ/ aket (bu tarafa/ bu yöne), იქით/ ikit (o yana/ o tarafa), გაღმა/ gaḡma (karşı tarafa), ირგვლივ/ irgvliv (etrafında/ çevresinde), გარშემო/ garṣemo (etrafına/ çevresine).¹³

-უკან/ -uḳan (arkada/ geri), ისინი კუდიანები არიან, დაგინახევენ თუ არა, შეეცდებიან, როგორმე უკან მოგახედონ და თუ, მოიხედე, მაშინვე გაქვავდები (s. 22) /

isini ḳudianebi arian, daginaḥeven tu ara, ṣeetsdebian, rogorme uḳan mogaḥedon da tu, moiḥede, maşinve gakvavdebi.

Onlar cadılardır, sizi görür görmez arkaya bakmanı ister eğer arkana bakarsan hemen oracıkta taşa dönüşürsün.

გლესს შეებრალა ეშმაკი, წამოავლო ცულს ხელი და „ჰაე,ჰაეს,, ძახილით მგელს უკან დაედევნა (s.42)/ *gleḥṣ ṣeebrala eṣmaḳi, ts'amoavlo tsuls ḥeli da „hae, haes,, dzaḥilit mgels uḳan daedevneba.*

Köylü şeytana acıdı, eline baltayı alıp “haye, haye” bağırarak kurdun arkasından koştu.

წინ/ ts'in (önde/ önünde), თურმე ერთი წლის წინ ძილქუმში დასცემოდათ (s.24)/

Turme erti ts'lis ts'in dzilkuṣi dastsemodat. Bir yıl önce uykuya daldıkları ortaya çıktı.

¹² Ḳvačadze, 1993: 289.

¹³ Ḳvačadze, 1993: 289.

სახლის წინ უამრავმა ხალხმა მოიყარა თავი და ამ საკვირველ სანახაობას თვალს ვერ აშორებდნენ (s. 33) / sahlis ts'in uamrvma hahlma tavi da am sakvirvel sanaḥaobas tvals ver aşorebdnen.

Birçok insan evin önünde toplandı ve gözlerini bu muhteşem manzaradan alamadı.

გარეთ/ garet (dışı/dışarda), გამოიარეს დევების ოთახები და გარეთ გამოვიდნენ (s.25) / gamoiars devebis otaḥebi da garet gamovidnen.

Devlerin odalarından geçip dışarı çıktılar.

-უთხრა გოგიამ ცოლს, როცა ჯდომისგან გაბეზრებული ივანე ცოტა ხნით გარეთ გავიდა (s. 53) / -uthra gogiam tsols, rotsa cdomisgam gabezrebuli ivane tsoḥa ḥnit garet gavid.

Oturaktan bıkan Ivan bir süre sonra dışarı çıktığında Gogi karısına söyledi.

ქვეშ/ kveḥ (altında), მივიდა ქალთან, ლოყაზე აკოცა და საწოლის ქვეშ დაიმალა (s. 24) / mivida kaltan, loqaze akotsa da sats'olis kveḥ daimala.

Kadına yaklaştı, yanağından öptü ve yatağın altına saklandı.

მერე შევიდნენ ვერხვის ქვეშ და, როგორც სჩვეოდათ, იქვე, კლდეს გაეხახუნენ (s.58) / mere şevinden verḥvis kveḥ da, rogorots sçveodat, ikve, kldes gaehahunen.

Sonra kavakların altına girdiler ve alışkın oldukları gibi kayaya sürtünmeye başladılar.

წინათ/ts'inat (eskiden/ önceleri), უმცროსი ქალის ძიძა სწორედ ის მოახლე იყო, რომელიც წინათ, ცხრა ზღვის გადაღმა, იქაურ ბატონთან მსახურობდა და კრახლამაჯის ყვავილის საიდუმლოება დაწვრილებით ჰქონდა გაგებული (s.121) / umtsrosi kalis dzidza sts'ored is moahle iqo, romelits ts'inat, tsḥra zḡvis gadaḡma, ikaur baḥontan msaḥurobda da krahlamacis qvavilis saidumloeba dats'vrilebit hkonda gagebuli.

En genç kadının dadısı, daha önce Dokuz Deniz arkasında bir efendinin yanında hizmet eden ve Krakhlamamaji çiçeğinin sırlarını ayrıntılı olarak bilen bir hizmetçiydi.

შემდეგ/ şemdeg (sonra/sonradan), ამის შემდეგ გავიდა რამდენიმე დღე და ვეზირებმა მათი უმცროსი ძმა მომიყვანეს (s. 35) / amis şemdeg gavid.

Bundan sonra birkaç gün geçti ve vezirler küçük kardeşlerini bana getirdiler.

ნუ გეშინია, დედა, გზა რომ არ დამეკარგოს, ყოველი ცხრა ნაბიჯის გავლის შემდეგ ფოთლიან ტოტებს დავყრი მიწაზე (s. 83) / nu geşinia, deda, gza rom ar damekargos, qoveli tsḥra nabicis gavlis şemdeg potlian ṭoṭebs mits'aze.

Korkma anne, yolumu kaybetmemek için, her dokuz adımdan sonra yere yapraklı dallar bırakacağım.

ახლოს/ aḥlos (yakın/yakında) იქვე, ახლოს პატარა სურათი დადგა ტილოს გასარეცხად (s.43) / ikve, aḥlos paṭara surati dadga ṭilos gasaretsḥad.

Yakınlarda, tuvali yıkamak için küçük bir resim koydu.

მენახირეს გაუკვირდა მათი ჩხუბი, მივიდა ახლოს და ჰკითხა (s. 69) / menaḥires gaukvirda mati çḥubi, mivida aḥlos da ḥkitha. Çoban kavgalarını duyunca yanlarına gidip sordu.

აკეთ/ aket (bu tarafa/ bu yöne), აკეთ თუ გამოიმართებიან, გზად ჩემს ქვეყანაზე უნდა გამოიარონ და წინ დავუხვდები (s. 37) / aket tu gamoimartebian, gzad çems kveqanaze unda gamoiaron da ts'in davuḥvdebi.

Eğer buraya/bu tarafa gelirlerse, mutlaka yolda ülkemden geçmek zorunda kalacaklar ve ben karşılarına çıkacağım.

გაღმა/ gağma (karşı tarafa), ახლავე უნდა გადახვიდეთ ზღვის გაღმა და ჩემი მშობლები აქ მომიყვანოთ! -მიუგო ბენა ზარის შვილმა (s.150)/ ahlave unda gadaḥvidet zğvis gağma da çemi mşoblebi ak momiqvanot!- miugo beina zaris şvilma.

Şimdi denizi geçip ebeveylarimi buraya getirmelisiniz! - Beina Zari'nin oğlu söyledi.

Sonuç

Gürcü dilinde kullanılan edatlar, çoğunlukla ismin hal eklerine ihtiyaç duyarlar. Edatlar, ismin sadece მოთხრობითი (anlatma) ve წოდებითი (hitap/ seslenme) hâl eklerine eklenmezler. Anlaşıldığı gibi, Gürcü dilinde edatlar მოთხრობითი (anlatma) ve წოდებითი (hitap/ seslenme) hâl eklerini dışında ismin tüm hâl eklerini alarak kullanılmaktadır.

Gürcü dilinde edatlar, cümle anlamını belirleyen ve ilişkilendirme sağlayan önemli dilbilgisel unsurlardır. Gürcüce edatlar, genellikle isimden veya zamirden sonra gelir. Bu durum, Gürcücenin esnek bir yapıya sahip olduğunun bir göstergesidir. Edatlar; cümlede yer ve yön belirtmekten zaman kavramlarını ifade etmeye, ilişki kurmaktan sebep-sonuç bağlamı oluşturmaya kadar geniş bir yelpazede işlev görür. Gürcü dilinde edatların, cümlenin anlamını güçlendiren ve zenginleştiren temel bir rol oynadığı söylenebilir. Bu bağlamda, Gürcüce edatların doğru anlaşılması, dil öğrenme sürecinde önemli bir basamaktır.

წინდებული/ ts'indebuli	Kelimenin Başına Eklenen Edatlar	უკუდებული/ ukudebuli	Kelimenin Sonuna Eklenen Edatlar
მი-	mi-	-ვით	-vit
მო-	mo-	-თან	-tan
ზე-	ze-	-ზე	-ze
და-	da-	-ში	-ში
შუა-	şua-	-შორის	-şoris
		-მიერ	-mier
		-გამო	-gamo
		-გარდა	-garda
		-მიმართ	-mimart
		-თვის	-tvis
		-კენ	-ken
		-ებრ	-ebr
		-შესახებ	-şesaheb.
		-ურთ	-urt
		-გან (-იდან //დან)	-gan(idan//dan)
		მდე //მდის	mde//mis

Edatlar, kelimeye eklenmelerine göre yukarıda verilen tablodaki gibidir.

Edatlar, aldıkları hâl eklerine göre ise:

ბრუნვა/ brunva (İsmin Hal Çekimleri)	ნიშანი/ nişani (İsmin Hal Çekimleri Ekleri)	თანდებული/ tandebulebi (edatlar)
სახელობითი/ saḥelobiti	-ი/-i	-ვით /-vit
მოთხრობითი/ mothrobiti	-მა/მ /-ma/m	∅
მიცემითი/ mitsemiti	-ს/-s	-ვით/-vit, -თან/-tan, -ზე/-ze, -ში/ -ში, -შორის/-şoris, -შუა/ şua
ნათესაობითი/ natesaobiti	-ის/-is	-მიერ/-mier, -გამო/ -gamo, -გარდა/ -garda, -მიმართ/ -mimart, -თვის/-tvis, -კენ/ ken, -ებრ/ ebr, -შესახებ/ şesaheb.
მოქმედებითი/ mokmedebiti	-ით/-it	-ურთ/-urt, -გან/ -gan (-იდან //დან)
ვითარებითი/ vitarebiti	-ად/დ/ -ad/d	მდე /mde //მდის/ mdis
წოდებითი/ ts'odebiti	-ო/ვ/ -o/v	∅

Kuruluşlarına göre basit ve birleşik edatlar aşağıda verilen tablodaki gibidir:

	Basit	Birleşik
Durum İfade Edenler	-ში/-şi / -ზე/-e	
Yön İfade Edenler	-გან/-gan / -კენ ken	-მდე/ -mde
Eylem İfade Edenler		-მერ/- mier
Diğer	-თვს/-tvis	-მმართველ/-mimart
		-გამო/-gamo

KAYNAKÇA

Gaçeçiladze, Otar (1992), *Kartuli Ena*, Tbilisi: Tbilisis universitetis gamomtsemloba.

Razişvili, Tedi (2013), *Kartuli Halhuri Zğaprebi*, Gamomtsemloba palitra.

Kvaçadze, Leo (1993), *Kartuli Ena*, Tbilisi: Gamomtsemloba “rubikoni”.

Peikrişvili, Jujuna (1992), *Kartvelologiis Sakithi*, Kutaisi: Gamomtsemloba “sarangi”.

Peikrişvili, Jujuna (2010), *Kartuli Enis Morpologia (Meotşe Gamotsema)*, Kutaisi: Kutaisis saşelmts'ipo universitetis gamomtsemloba.

Şanidze, Akaki. (1953), *Kartuli Gramatikis Sapudzlebi I Morpologia*, Tbilisi: Ştalinis saşelobis tbili-sis saşelmts'ipo universitetis gamomtsemloba.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırmacılar makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.